

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ו, 2016
מספר השאלון: 111,904081

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים עצמאיים

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.
פרק ראשון	—	פיוט ושירת ימי הביניים	(10×2)	—	20 נקודות
פרק שני	—	שירה חדשה	(10×2)	—	20 נקודות
פרק שלישי	—	פרוזה (נובלה, סיפור קצר,			
		סיפור חסידי, רשימה)	(12×2)	—	24 נקודות
פרק רביעי	—	מחזה	(14×1)	—	14 נקודות
פרק חמישי	—	קריאה מונחית וספרות מתורגמת	(11×2)	—	22 נקודות
		סה"כ		—	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: אין.

הערה: הנבחנים ב־3 יחידות לימוד ייבחנו בחלק נוסף, בעל פה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — פיוט ושירת ימי הביניים (20 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה — 10 נקודות).

פיוט ושירת ימי הביניים

1. יָדִיד נֶפֶשׁ / ר' אלעזר אזיכרי ; אהבת הדסה / ר' שלום שבזי

לפניך שתי המחרוזות (סטروفות) הראשונות בפיוט "ידיד נפש", וששת הבתים הראשונים בשיר "אהבת הדסה". קרא אותם, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם.

יָדִיד נֶפֶשׁ

יָדִיד נֶפֶשׁ אֶב הַרְחֵקוֹן, מְשׁוֹךְ עֲבָדְךָ אֶל רְצוֹנְךָ,
יְרוּץ עֲבָדְךָ כְּמוֹ אֵיל, יִשְׁתַּחֲוֶה מִוֶּל הַדֶּרֶךְ,
כִּי יַעֲרֹב לוֹ יְדִידוֹתֶךָ מִנִּפְתַּת צוּף וְכָל טַעַם.

הָדוֹר, נָאֶה, זִיו הָעוֹלָם, נִפְשִׁי חוֹלֵת אֶהְבֶּתְךָ;
אֲנִי אֶל-נָא רָפָא נָא לֵה בְּהִרְאוֹת לֵה נֶעַם זִינְךָ;
אֲזִי תִתְחַזֵּק וְתִתְרַפָּא וְהִיִּתָּה לֵה שְׂמִיחַת עוֹלָם.

אהבת הדסה

אֶהְבֶּת הַדְּסָה עַל לִבִּי נִקְשְׁרָה / וְאֲנִי בְּתוֹךְ גּוֹלָה פְּעָמִי צוֹלְלִים.
לוֹ יֵשׁ רְשׁוּת לִי אֶעֱלֶה אֶתְחַבְּרָה / תוֹךְ שְׁעָרֵי צִיּוֹן אֲשֶׁר הֵם נִהְלָלִים.
שְׁחָרִית וְעִרְבִית בֵּת גְּדִיבִים אֲזַכְּרָה / לִבִּי וְרַעֲיוֹנִי בְּחֶשֶׁק גְּבֻהִים.
בְּנָעִים זְמִירוֹת מְגִדּוֹד אֶתְעוֹרְרָה / וְאֲנִי וְרַעֲיוֹנִי בְּרִנָּה צוֹהֲלִים.
בֵּינוּ עֲדַת קִדְשׁ בְּשִׁירָה חֲבֵרָה / חֲתָן וְהַפְּלָה בְּחֶפֶז נִקְלָלִים.
זֶה יוֹם שְׂמִיחוֹת לְאַיְמָה יִקְרָה / כִּי הִיא וְדוֹדָהּ חֵן וְחֶסֶד גּוֹמְלִים.

א. הסבר את הרעיון המשותף לפיוט ולשיר. בסס את ההסבר שלך על המחרוזות מן הפיוט ועל

בתי השיר. (4 נקודות)

ב. בחר בשלושה כינויים מן המחרוזות שלפניך ומבתי השיר, והסבר את תרומתם להמחשת

הרעיון שכתבת עליו בסעיף א. (6 נקודות)

שְׁבִיָּה עֲנִיָּה / ר' שלמה אבן גבירול

2.

לפניך המחרוזות השנייה והמחרוזות השלישית בפיוט "שביה עניה". קרא אותן, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהן.

לְכָל תִּקְלָה יֵשׁ קֶץ - / וְאִין קֶץ לְפָרְצִי!
כָּלוּ שְׁנוֹתַי / וְאִין מָתָם לְמַחְצִי,
שְׁכַנְתִּי בְּגִלוֹת / טְבוּעָה בְּבָצִי -
וְאִין תּוֹפֵשׁ מְשׁוּט / אֲנִיָּה לְהוֹצִיא.
עַד אָנָּה, ה', / תִּאָּרִיךְ קִצִּי?
מָתִי קוֹל הַתּוֹר / יִשְׁמַע בְּאַרְצִי?
שִׁמְךָ עָלֵינוּ נִקְרָא, אֵל תִּנְיָחֵנוּ!
לְמָה לְנִצָּח תִּשְׁפָּחֵנוּ?

מְחוּצִים וְלִחוּצִים / סוּבְלִי מַעֲמָם,
בְּזוּזִים וְגוּזִים, / גִּתּוּנִים לְמַרְמָם,
עַד אָנָּה, ה', אֲזַעַק חֲמָם -
וְלִבִּי בְּקֶרֶבִי / הַמָּם יָמָם?
זֶה כְּמָה שָׁנִים / עוֹבְדִים לָמָם,
יִשְׁמָעֵאל כְּאַרְיָה / וְעִשׂוֹ כְּתַחֲמָם:
זֶה יִנְיָחֵנוּ - וְזֶה יִקָּחֵנוּ,
לְמָה לְנִצָּח תִּשְׁפָּחֵנוּ?

- א. מהי האווירה המאפיינת פיוט זה? הסבר כיצד האווירה מסייעת בעיצוב הרעיון המרכזי בפיוט. (4 נקודות)
- ב. בחר מבתי הפיוט שלפניך שני אמצעים אמנותיים, והסבר את תרומתם לעיצוב הרעיון המרכזי בפיוט. (6 נקודות)

שירת ימי הביניים

3. ראה שמש / ר' שלמה אבן-גבירול; כתנות פסים / ר' משה אבן עזרא

מהו הרעיון המרכזי בכל אחד מן השירים "ראה שמש" ו"כתנות פסים"?
הסבר את התפקיד של ההאנשה בכל אחד מן השירים האלה.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ישנה בחיק ילדות / ר' יהודה הלוי

ישנה בחיק ילדות, למתי תשקבי? / דעי כי נעורים כנערת ננערו!
הלעד ימי השחרות? קומי צאי, / ראי מלאכי שיבה במוסר שחרו,
והתנערי מן הזמן, בצפרים / אשר מרסיסי לילה יתנערו.
דאי בדרור למצא דרור ממצלך / ומתלדות ימים כימים יסערו,
היי אחרי מלךך מרדפת, בסוד / נשמות אשר אל טוב ה' נהרו!

ציין שלוש תקופות בחיי האדם הנזכרות בשיר, והסבר כיצד האמצעים האמנותיים בשיר
מסייעים לעצב תקופות אלה בשיר.

בתשובתך כתוב על אמצעי אמנותי אחד לכל תקופה (תוכל לחזור על אותו אמצעי אמנותי).

פרק שני — שירה חדשה (20 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 5-7 (לכל שאלה — 10 נקודות).

5. עֲרָגָה; אֲדָמָה / ה' תראל

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. לפניך הסיום של השיר "עֲרָגָה", והסיום של השיר "אדמה".

קרא כל אחד מהם, וענה על השאלה שאחריהם.

עֲרָגָה

מבט

העֲרָגָה

שִׁשְׁלָחָה,

לְאִין סוּף הַכָּחַל,

מוֹצָאוֹ –

בְּקוֹן נְשָׁרִים.

אֲדָמָה

רק הוא יוכל,

כְּאֲדָמָה,

לְרִקֵּם, שׁוֹב וְשׁוֹב, פְּלֵאֵי פְּרָחִים.

בכל אחד מסיומי השירים שלעיל יש היבט חיובי בחיי האדם.

הסבר והדגם קביעה זו. (6 נקודות)

ב. תרנגולת החצר בשיר "עֲרָגָה" והגלימה החומה בשיר "אדמה" הן סמלים.

הסבר את המשמעות של כל אחד מן הסמלים האלה בשיר שבו הם נזכרים. (4 נקודות)

6. יצר הלב / מ' אלעי

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. לפניך ארבעה ציטוטים (1)-(4) מן השיר "יצר הלב". בחר בשלושה מהם, וענה על השאלה שאחריהם.

(1) הָרָאוּן לְמִשְׁכְּבִי הוּא בָּא

וְאַחֲרוֹן בְּיוֹמִי [...]

(2) כְּמוֹ צֶל, כְּמוֹ לַחֶשׁ

הוּא בָּא עָדִי [...]

(3) מִכָּל מְרָאָה

אֵלַי מִשְׁתַּקֵּף,

וּבְכָל עֵץ, בְּכָל הָר

לִפְנֵי מוֹדֵקָי.

(4) וּמִשְׁנֵה סְדָרִים

וּדְבָרִים מוֹזְרִים

נִעֲשִׂים בָּרִים [...]

על פי שלושת הציטוטים שבחרת, הסבר והדגם את אופן הפעולה של יצר הלב. בתשובתך הסבר גם את הסכנה האורבת לאדם מיצר הלב, על פי כל אחד משלושת הציטוטים האלה. (6 נקודות)

ב. הדובר בשיר אומר בנוגע ליצר הלב כי: פָּחַד לִי לְטוֹפּוֹ

וְחֶרֶדָה - צְחוּקוֹ.

על פי השיר, הסבר את ההיבט החיובי שיש בפחד ובחרדה. (4 נקודות)

7. שיר שלא נלמד

קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר של שירי / מ' אלעי

את שירי של שירי טָרַם יְסַדְתִּי
צָנוּם וְרִיקָה לִי כָּל נִיב.
אֶה מְכַל מְחַמֵּד תָּבֵל חֲמַדְתִּי
כְּמוֹ שִׁפְתֵי לְהִטִּיף

אֵהָהּ! מְכַל חֲמַדַּת תָּבֵל חֲמַדְתִּי
שִׁשְׁגָה וְיִיף.
וְכִמוֹ לְבָשׁוּרָה לְקָרְאָתוֹ חֲרָדְתִּי
לְבָשׁוּרַת אָכִיב.

אֶה יוֹם אַחֵר יוֹם בְּצַפְיָה אֶפְרָתִי
וְלֹא נִשְׁכַּנִּי מִפִּי
וְאֵת שִׁירִי שֶׁל שִׁירִי עַד הַיּוֹם לֹא יְסַדְתִּי,
לְפִי לֹא מָצָא הַנִּיב.

הסבר והדגם מהו ה"שיר של שירי" שהמשורר מייחל לו. בתשובתך כתוב גם על שני המאפיינים המייחדים אותו.

מדוע לא הצליח המשורר לכתוב את השיר של שיריו? הסבר והדגם את דבריך.

פרק שלישי — פרוזה (נובלה, סיפור קצר, סיפור חסידי, רשימה) (24 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 8-11 (לכל שאלה — 12 נקודות).

נובלה

8. וולודיה נכסף להתפלל / הרב דוד זריצקי

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. מדוע וולודיה נכסף להתפלל?

הסבר כיצד כיסופיו להתפלל באים לידי ביטוי, ובסס את דבריך על שתי דוגמאות מן

הנובלה. (7 נקודות)

ב. תאר את נקודת השיא בנובלה.

האם יש בנובלה רמזים מטרימים לנקודת שיא זו? הסבר ונמק את דבריך.

(5 נקודות)

סיפור קצר

9. מעשה בזוג נעליים / הרב דוד זריצקי

בסיפור מתוארים חיים של עוני ושל דלות, ואף על פי כן הדמויות אינן אומללות.

הסבר קביעה זו, ובסס אותה על שלוש דוגמאות מן הסיפור.

סיפור חסידי

10. החווה ובעל העגלה / הרב מ' פראגר

הסבר את הקשר בין הפתגם "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו", ובין הסיפור החסידי

"החווה ובעל העגלה".

רשימה

11. סיפור על סיפור / א' חיות

השליח של המלך ביקש מן הרוקמות בקשה, והן הגיבו עליה כך:

"מהו סיפור? כיצד רוקמים סיפור?!"

הסבר את התשובה שניתנת ברשימה "סיפור על סיפור" על שאלות אלה.

בתשובתך כתוב גם על האנלוגיה בין מלאכת הרקמה למלאכת יצירת הסיפור.

פרק רביעי — מחזה (14 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 12-13.

לישרים תהילה / ר' משה חיים לוצאטו

12. לפניך ציטוטים (1)-(3) מעלילת המחזה "לישרים תהילה". קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

(1) סכלות: הן מאסה נפשי, וכשקץ יחד

המה בעיני כל ידונים אלה,

ילדי חצרי שכל.

כי הם לבדם המה

אדם בעיניהם, וכקש יחשבו

את כל שאר מיננו;

(2) תהילה: הרי מנוחה, כל סלעי מרגע,

הבודדים שלונה ומפיקי שקט!

מה אבחרה בכם, כמה אגילה

על שיחכם כי שח, על ענות דשא [...]

(3) שכל: הבט! הלא רוחנו

כים, אשר רגע

ממלחמות הרוח

ישקט, אשר גליו הנזה או הנזה

לא יונפו הנף או לא ידחו,

מעצבונות כן לא נקה סלה!

בחר בשניים מן הציטוטים שלעיל, והסבר את השקפת העולם המובעת בכל אחד מן הציטוטים שבחרת.

כיצד כל אחד מן הציטוטים שבחרת מאפיין את הדמות האומרת אותו? הסבר את דבריך.

13. לפניך ציטוטים (1)-(6) מפתשגן המשל, משמות המדברים ומעלילת המחזה "לישרים תהילה".

קרא אותם, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם.

(1) וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת תְּהִלָּה וּרְנוּחָה הָיְתָה, וַיִּשְׁמְחוּ כָּל הָעָם מְאֹד וַיִּבְרְכוּ אֶת ה'.

(2) רַחֲבִי, בֶן תַּאֲוָה, נִחָשֵׁב לְבֶן אִמָּת בְּטָעוֹת

(3) תרמית: כֶּסֶף וְנֹהֵב, חֵן כְּבוֹד וַיִּפִּי,

אִם מִבְּלִי תִרְמִית יַעֲמְדוּ רַגְעַ,

פֹּה רַב לְטִיט יָשׁוּב, יִפִּי לְגִנָּע [...]

(4) שכל: מִשְׁחִית דְּבָרָיו כָּל דּוֹבֵר עַל אֵין

סוּגָה בְּאַוִּלְתָּהּ, כִּי לֹא שׁוֹמְעֵת;

נוֹתֵן לְלִץ מוֹסֵר, עֲצָה אֶל פִּתִּי,

עוֹכֵר שְׁאָרוֹ הוּא, אֵף חוֹמֵס דַּעַת.

(5) יושר: רוּעָה עֲדָרָיו נָעַר,

אֵין מִמֶּנֶת חֶלְקוֹ טוֹבָה בְּאַרְצִי;

(6) תהילה: לְבִי מִקַּפֵּץ בִּי; נִפְשִׁי מִגִּדָּת

אֵלִי תִדְשׁוֹת, אֵךְ יָדִי קָצְרָה

אוֹתָם לְהִבִּין. בֵּין תִּקְנָה וּפְחַד

רוּחִי כְּקִנְיָה נָד הִנֵּה וְהִנֵּה.

א. בחר בארבעה מן הציטוטים (1)-(6). תאר את ההתרחסות בכל אחד מן הציטוטים שבחרת,

והסבר את הסיבה להתרחשות זו. (8 נקודות)

ב. בחר מן הציטוטים בשני אמצעים אמנותיים שונים, והסבר אותם. (6 נקודות)

פרק חמישי — קריאה מונחית וספרות מתורגמת (22 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 14-17: על שאלה אחת מן הקריאה המונחית (שאלות 14-15)
ועל שאלה אחת מן הספרות המתורגמת (שאלות 16-17)
(לכל שאלה — 11 נקודות)

קריאה מונחית

ענה על אחת מן השאלות 14-15.

14. בחר בספר שלמדת בקריאה מונחית, תאר את המציאות שהדמות המרכזית בספר מתמודדת עמה, והסבר כיצד היא מתמודדת עם מציאות זו.

15. הצג את השאיפות או את המטרות של דמות מרכזית בספר שלמדת בקריאה מונחית, והסבר אם היא מצליחה להגשים אותן.

ספרות מתורגמת

ענה על אחת מן השאלות 16-17.

16. המשורר / א' גונזלס

הסיפור הקצר מתמקד בדרך כלל במרכיב מרכזי אחד (כגון דמות, אירוע, סמל).
תאר את המרכיב המרכזי בסיפור "המשורר", והסבר מה ההתמקדות במרכיב זה מלמדת על טבע האדם.

17. קצירו של המגוצ'י / א' קלארק

מצבי מצוקה מחייבים את הדמות המרכזית בסיפור לגלות את האמת הפנימית שלה.
תאר את המצוקה שהדמות המרכזית נקלעת אליה בסיפור "קצירו של המגוצ'י", והסבר מהי האמת הפנימית שהיא מגלה.

בהצלחה!